

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
PETICIJŲ KOMISIJA**

IŠVADA

DĖL PETICIJOJE PATEIKTO SIŪLYMO NETENKINIMO

2026 m. gegužės 6 d. Nr. 250-I-13

Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisija (toliau – Komisija) 2026 m. gegužės 6 d. posėdyje išnagrinėjo pareiškėjos peticiją, kurioje pateiktas siūlymas dėl teisės aktų pakeitimų, siekiant užtikrinti saugią ugdymo aplinką ir didinti atsakomybę už patyčias (toliau – Peticija) ir, atsižvelgusi į Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos (toliau – ŠMM), Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – SADM) bei Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau – TM) nuomones dėl peticijoje pateikto siūlymo, priėmė sprendimą teikti Seimui išvadą netenkinti šio siūlymo.

Peticijoje pateiktas pareiškėjos siūlymas papildyti Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą nuostata, leidžiančia ugdymo įstaigai vienašališkai nutraukti ugdymo sutartį ir šalinti moksleivį (nepriklausomai nuo jo amžiaus), jei asmuo sistemingai vartoja smurtą ar tyčiojasi, o taikytos prevencinės priemonės neduoda rezultatų bei tokiam asmeniui privalo užtikrinti privalomąjį mokymą nuotoliniu būdu arba specializuotuose elgesio korekcijos centruose. Pareiškėja peticijoje taip pat siūlo griežtinti Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 73 straipsnyje nustatytą administracinę atsakomybę, t.y. didinti administracines baudas tėvams už vaiko priežiūros pareigų nevykdymą (kai vaikas sistemingai tyčiojasi). Vietoje galiojančioje ANK 73 straipsnio redakcijoje nustatytos baudos nuo 10 iki 100 eurų, siūloma numatyti baudą nuo 500 iki 2000 Eur, t. y. beveik 23 kartus padidinti vidutinį baudos dydį. Pareiškėjos nuomone, finansinė atsakomybė būtų reali paskata tėvams aktyviai spręsti vaiko elgesio problemas.

SADM atkreipė dėmesį į tai, kad vaiko teisė į švietimą yra fundamentali teisė, įtvirtinta Lietuvos Respublikos Konstitucijos 41 straipsnyje (garantuojama teisė į mokslą ir privalomas mokymas iki 16 metų); Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos 28 straipsnyje (valstybės įsipareigojimas užtikrinti švietimo prieinamumą) ir 29 straipsnyje (švietimo tikslai – visapusiškas vaiko asmenybės vystymasis); Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 5 straipsnyje (teisė į švietimą kaip viena pagrindinių švietimo sistemos nuostatų), Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 8 straipsnyje (garantuojama teisė į švietimą, tinkamas sąlygas mokytis). Taip pat,

priminė, kad tiek Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, tiek nacionaliniai teisės aktai pabrėžia būtinybę priimant bet kokius sprendimus, susijusius su vaiku, vadovautis geriausiais vaiko interesais. Atitinkamai, mokinio pašalinimas iš mokyklos, ypač nepriklausomai nuo jo amžiaus, neatitiktų vaiko geriausių interesų principo; reikštų teisės į švietimą ribojimą, kuris nebūtų proporcingas; didintų ankstyvo pasitraukimo iš švietimo sistemos, socialinės atskirties ir ilgalaikių neigiamų pasekmių riziką. Be to, SADM nuomone, tokia nuostata sukeltų netiesioginės diskriminacijos riziką, prieštaraujančią nediskriminacijos principui, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui (asmenų lygybės principas). Švietimas, ugdymasis vaikui yra ne tik žinių įgijimo procesas, bet ir esminė jo asmenybės, socialinių įgūdžių ir savarankiško gyvenimo pagrindo formavimo priemonė. Per ugdymo sistemą vaikas įgyja ne tik akademinės kompetencijas, bet ir mokosi bendravimo, konfliktų sprendimo, atsakomybės bei socialinio elgesio normų. Būtent švietimo aplinka yra viena pagrindinių vietų, kur formuojasi vaiko gebėjimas integruotis į visuomenę, kurti santykius ir realizuoti savo potencialą. Taip pat, išsilavinimas yra tiesiogiai susijęs su vaiko ateitimi – jo galimybe ateityje dirbti kvalifikuotą darbą, išvengti skurdo grėsmės ir kt. Todėl teisė į švietimą yra laikoma viena iš kertinių vaiko teisių, kurios užtikrinimas turi tiesioginę įtaką jo gyvenimo kokybei, socialinei įtraukčiai ir ateities galimybėms, o šios teisės ribojimas (pvz., pašalinant vaiką iš ugdymosi proceso, apimant ir ugdymą nuotoliniu būdu) gali turėti tokias pasekmes vaikui, kurios bus ilgalaikės ir sunkiai ištaisomos. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Švietimo įstatymo 29 straipsnyje reglamentuota mokinių priėmimo ir mokymosi organizavimo tvarka, nustatant, kad vaikas iki 16 metų negali nutraukti mokymosi pagal privalomojo švietimo programas, o tais atvejais, kai mokykla negali užtikrinti tinkamų ugdymosi sąlygų, numatyti sprendimai, susiję su mokinio perkėlimu ar kitų priemonių taikymu. Papildomai pažymėtina, kad Švietimo įstatymo 43 straipsnio 11 dalyje nustatyta mokyklos pareiga užtikrinti sveiką, saugią, smurto apraiškoms kelią užkertančią aplinką. Be to, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 8 straipsnyje įtvirtinta vaiko teisė mokytis, o Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo 6 straipsnyje nustatytos vaiko minimalios priežiūros priemonės, įskaitant įpareigojimą tęsti mokymąsi kitoje mokykloje.

SADM atkreipė dėmesį į tai, kad ir šiai dienai Lietuvoje veikia vaikų socializacijos centras, kurio paskirtis yra formuoti ir įtvirtinti vaikų socialiai priimtina elgesį, didinti jų psichologinį atsparumą ydingam socialinės aplinkos poveikiui ir padėti susigrąžinti mokymosi motyvaciją, užtikrinant jiems ugdymą, švietimo pagalbą, socialines, sveikatos priežiūros ir kitas paslaugas. SADM nepitaria papildomų tokio tipo įstaigų (kaip Pareiškėjos rašte siūlomi specializuoti elgesio korekcijos centrai) steigimui, nes manytina, esamas socializacijos centrų skaičius yra pakankamas. Be to, vaiko nukreipimas į atskiras uždaro tipo institucijas didina stigmatizaciją; silpnina ryšį su bendruomene; mažina reintegracijos galimybes. Pagal Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvenciją,

valstybės turi siekti tokių priemonių, kurios skatintų vaiko reintegraciją ir socialinį įtraukimą, o ne atskyrimą.

Patyčių ir smurto apraiškos ugdymo aplinkoje yra opi visuomeninė problema, reikalaujanti nuoseklaus ir veiksmingo valstybės atsako. Siekis stiprinti atsakomybę bei skatinti aktyvesnį tėvų ar globėjų įsitraukimą į vaiko elgesio problemų sprendimą vertintinas kaip teisėtas ir pagrįstas tikslas. Kartu pabrėžtina, kad priemonės, kuriomis siekiama šio tikslo, turi būti vertinamos proporcingumo, vaiko interesų viršenybės ir administracinės atsakomybės sistemos nuoseklumo aspektais.

TM pažymėjo, kad vertinant siūlymą reikšmingai didinti administracinės baudas tėvams ar globėjams už vaiko priežiūros pareigų nevykdymą tais atvejais, kai vaikas sistemingai tyčiojasi, atkreiptinas dėmesys, kad pagal galiojantį ANK 73 straipsnį administracinė nuobauda – bauda yra skiriama už pakartotinį administracinį nusižengimą. Kai asmeniui taikoma administracinė atsakomybė už pirmą kartą padarytą tokį administracinį nusižengimą, jam skiriama administracinė nuobauda – įspėjimas. Toks teisinis reguliavimas suteikia galimybę tėvams reaguoti į vaiko elgesio problemas (jei administracinės atsakomybės taikymo pagrindas – netinkamas vaiko elgesys) netaikant represinių sankcijų. Be to, pažymėtina, kad galiojantis teisinis reguliavimas numato galimybę už pakartotinį šio administracinio nusižengimo padarymą taikyti administracinio poveikio priemonę – įpareigojimą dalyvauti specializuotose bendravimo su vaikais tobulinimo programose (kursuose), kurių tikslas – suteikti tėvams žinių apie pozityvią tėvystę, stiprinti jų socialinius ir bendravimo su vaikais įgūdžius. Tokios priemonės savo pobūdžiu yra nukreiptos ne į represiją, o į elgesio keitimą ir ilgalaikį problemų sprendimą. Atsižvelgiant į tai, manytina, kad vien tik ženklus administracinių baudų didinimas, neįvertinus jau egzistuojančių laipsniškų atsakomybės taikymo mechanizmų, gali neatitikti proporcingumo principo ir nebūtinai pasiekti norimą prevencinį efektą. Taip pat svarbu atkreipti dėmesį, kad finansinės sankcijos ne visais atvejais yra veiksmingiausia priemonė tėvų elgesiui keisti, ypač tais atvejais, kai šeimos susiduria su kompleksinėmis socialinėmis ar psichologinėmis problemomis.

SADM nuomone ženklus baudų didinimas, kaip siūloma peticijoje, gali neproporcingai paveikti šeimos materialinę padėtį, ir tokiu būdu taip pat bloginti vaiko situaciją. Be to, piniginės baudos nebūtinai užtikrina prevencinį efektą, nes vien finansinės sankcijos nėra universaliai veiksminga priemonė, ypač kompleksinių socialinių problemų atvejais. Vaiko situacijos vertinimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. A1-803 „Dėl vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“⁴ vienas iš galimų rizikos veiksnių yra rizika, kai „vaiko elgesys kelia realų pavojų jo fiziniam ar psichiniam saugumui, sveikatai ar gyvybei arba pavojų, galintį sukelti reikšmingą žalą jo sveikatai ir (ar) realų pavojų aplinkiniams, o vaiko atstovai pagal įstatymą nesiima jokių veiksmų, nemato ir (ar) neįvertina tokio pavojaus ar žalos“. Nustačius šį rizikos veiksnių, ir neidentifikavus pakankamų

apsaugos priemonių, šeimai gali būti inicijuota atvejo vadyba ir tėvai įpareigojami atlikti tam tikrus veiksmus, siekiant spręsti nustatytas problemas. SADM mano, kad siekiant efektyvinti problemų, susijusių su vaiku elgesio iššūkiais, sprendimą, būtina stiprinti praktinį darbą su vaikais ir šeimomis, taikyti individualius vaiko ir šeimos poreikius atitinkančias priemones, didinti specialistų aktyvumą sprendžiant atvejus, bet ne didinti pinigines baidas.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta Komisija mano, kad galiojantis teisinis reguliavimas jau nustato tiek pareigas, tiek priemones spręsti netinkamo elgesio atvejus, todėl nėra pagrindo keisti teisinį reguliavimą peticijoje siūloma apimtimi.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos peticijų konstitucinio įstatymo 18 straipsnio 4 dalies 2 punktu ir Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisijos nuostatų, patvirtintų Seimo 2023 m. birželio 27 d. nutarimu Nr. XIV-2101 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisijos nuostatų patvirtinimo“, 8.7 punktu, Komisijos išvada dėl pareiškėjo peticijoje pateikto siūlymo netenkinimo teikiama Seimui, taip pat siūloma įtraukti į Seimo IV (pavasario) sesijos darbotvarkę Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisijos 2026 m. gegužės 6 d. išvados Nr. 250-I-13“ projektą.

Komisijos pirmininkas

Tadas Prajara